

*Kto stratil majetok, nestratil veľa.
Kto stratil slobodu, stratil mnoho.
Kto stratil vieru, stratil všetko.*

Zásielku spracovala spoločnosť:
HENRIETTA - direct marketing, s.r.o.
P.O.BOX 1, 820 08 Bratislava 28, „D+4“
POŠTOVNÉ ÚVEROVANÉ
820 08 Bratislava 28

SVEDECTVO

vychádza od roku 1991
ročník 36
september 2026
cena 2 eurá

9

ČASOPIS TABUIZOVANÝCH FAKTOV

Pre súd politický väzeň, pre ÚPN nie

NÁŠ ROZHOVOR

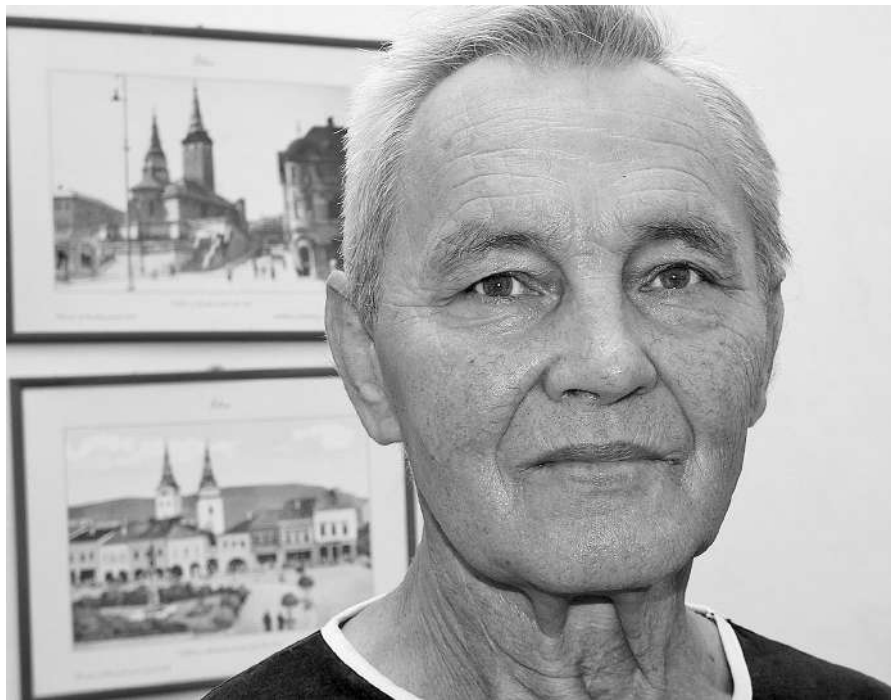
K mladosti patrí sloboda. Je všeobecne známe, že mladí ľudia sa a priori stavajú do opozície proti autoritám. Vidíme to aj v rodinách. Ibaže nie každý režim dovoľuje svojim občanom slobodne konať. Pravda, sloboda nie je anarchia, ale ani zatváranie za túžbu po slobode. A to sa stalo osudným Mariánovi LACKOVI (1958) vo veku 21 rokov. Kto by dnes povedal, že ešte v roku 1979 zatvárali ľudí za nelegálne prekročenie hranice.

● V akej rodine ste vyrastali?

Narodil som sa v Žiline ako najmladší z piatich detí. Mama sa starala o deti a otec robil vedúceho pracovníka od roku 1948 do roku 1968. Bol členom komunistickej strany, ale chodil do kostola.

● To neprekážalo stranickým funkcionárom?

Čoby nie. Predvolali si ho a pýtali sa ho či verí v Boha alebo v boha

Marián Lacko

Foto Eva Zelenayová

z východu. Otec na to, každý máme svojho Boha a letel zo strany. Mama sa veľmi potešila, lebo platil veľké sumy za stranické známky. Akurát si pamätám, ako lamentovala, že toľké peniaze za tých dvadsať rokov inve-

stoval do strany. Do kostola sme chodili stále, a preto otec prišiel o funkciu riaditeľa v štátnom podniku Juhoslovenské celulózky a papierne Štúrovo.

Pokračovanie na 10. strane

V čísle

Rafael Rafaj
Krívania na jednu nohu 2
Eva Zelenayová
Proti prijatiu Ústavy SR bolo len KDH 3

Miroslav Vetrík
Pripomíname si martýrov z Likavy 4
Eva Zelenayová
Odkaz z Leopoldova 5

Mária Branišová
Bohdanovce neboli jediné 6 – 7
Ján Košiar
Pamätná tabuľa H. Tautzovi v Rakúsku 8

Anton Hrnko
Dočkáme sa pravdivého... 9 – 13
Martin Lacko
Jozef Kačka - kňaz, národovec, martýr 12

ročník 36 • september 2026

Krívanie na jednu nohu

Stále treba opakovať a pripomínať, že sme v kultúrnej a opäť aj v ideologickej vojne, rozpútanej tentoraz „kultúrnymi komunistami Západu“. Dnes s otvoreným druhým frontom progresivizmu, so snahou o monopol pri výklade dejín. Do mlynčeka „glajchšaltovania“ stále hádzu aj protikomunistický odboj, preto nás po studenej vojne musí zaujímať aj vojna kultúrna.

Podobne ako pri komunistickej historiografii, aj progresívni neomarxisti sa snažia buď spochybníť, očierniť alebo vylúčiť národnú suverenitu, vlastenectvo aj národnú identitu. Nadväzujú tak na základnú antinárodnú tézu K. Marxa, že „robotníci nemajú vlasť“, rozšírenú Leninovou dogmou, že jedinou skutočnou vlasťou a najvyššou autoritou pre uvedomelého komunistu sa stáva komunistická strana...

História len červená

Do kríža novej ľavičarskej ofenzívy sa takto dostal opakované aj **biskup Ján Vojaššák**. Najskôr cez angažovaný protest prokurátora v prípade námestia v Dolnom Kubíne, na čo som mimochodom veľmi aktívne reagoval aj k ÚPN, aj k SAV a Generálnej prokuratúre. O mentálnom a ideovom nastavení antinárodných vykladačov dejín veľa vypovie fakt, že ich „zistenia“ i nálepky sú aj po vyše 60-tich rokoch navlas rovnaké ako očierňujúce floskuly komunistických kádrovníkov v súručenstve s kolaborujúcimi ideologickými kvázihistorikmi z bývalej totality.

Kauza jednostranného útoku nielen na biskupa Vojaššáka, nielen na Cirkev, ale v širších súvislostiach na celý protikomunistický odboj, a teda aj na našu identitu a podstatu, má ďalšie účelové pokračovanie. Kultúrni komunisti prezlečení do rôznych šiat ľudskoprávnej agendy svoje zbrane totiž zamerali na rodinu, rod, národ, cirkev, tradičné hodnoty a akékoľvek vlastenectvo či hrdosť na naše dejiny. V mnohom sa tak zhodujú s internacionálnymi komunistami z bývalej totality, čo by malo znepokojovať konečne aj orgány na ochranu ústavy a demokracie.

Po zverejnení informácie, že v prípade blahorečenia Jána Vojaššáka bolo dokončené *Positio super martyrio*, sa na aspiranta blahorečenia strhla typická progresívna mediálna poľovačka. Opäť so zapojením známych angažovaných médií, ktoré okamžite besne štekajú na každé vybočenie z ich vytýčenej liberálno-antislovenskej a antikresťanskej línie. Nuž, bývalí propagandisti by sa dnes mohli od nich učiť. Ak je to však tak, potom je naša spoločnosť a verejný diskurz opäť v chápadiach

moci, ktorá nepripúšťa iný názor, nijakú ústavou chránenú pluralitu názorov, čo by sme v demokracii očakávali.

Nijaký objektivizovaný posun v tejto názorovej sekte nevidieť a zrejme nemôžeme ako protikomunistický odboj ani očakávať. Preto sa aj my, v tejto kultúrno-ideologickej ľavičarskej vojne aktívne vkladáme do obrany dobrého mena jedného z významných politických väzňov komunistickej totality. Tu jednoducho nemôžeme mlčať a dúfam, že spolu s partnerskými organizáciami nájdeme spoločnú obrannú reč. Podstatou antinárodných a protikresťanských článkov liberálnych médií je vyvolať emóciu nevraživosti. Propagandisti dobre vedia, že zasahu emóciu nenávisť k osobe či udalosti nezmení nijaké faktické či racionálne vyvrátenie šírených bludov.

Ideologická vojna

Aj táto liberálnym mainstreamom vykonštruovaná kauza dokazuje nielen neúctu k obetiam komunistických represálií, ale aj pokračujúcu nevyváženosť a nerovnosť dvoch – podľa zákona rovnoprávných odbojov za slobodu a demokraciu – druhého, protifašistického a nášho, tretieho – protikomunistického.

V auguste sme opäť narazili na ďalšieho totalitného kostlivca angažovanosti. A opäť k histórii. Filatelistický spolok chcel v spolupráci s našou organizáciou vydať pamätný korešpondenčný lístok spolu so zberateľskou pečiatkou, venované azda prvej obeti SNP, ešte pred jeho vypuknutím – Františkovi Slameňovi. Liberáli a ľavičiari okamžite začali hejtovať spoločnosť Pofis jednostrannými hodnoteniami histórie. Prekážalo im, že Slameň bol poslanec Slovenského snemu a chcel prekaziť vypuknutie povstania správou vláde do Bratislavy. Partizáni pokus prekazili a Slameňa aj s ostatnými zastrelili pri prevoze autom. To, že obeť breznianskej masakry bol bojovníkom za robotnícke práva, súčasných angažovaných hejterov, podobne ako komunistických historikov, vôbec nezaujímal. Takže v demokracii, kde by mala fungovať pluralita názorov sa po osemdesiatich rokoch zopakovala situácia – ani spomienka na obeť povstania nie je oficiálne možná. História kráča len po vyšliapaných červených chodníčkoch a tvárim sa, že podobne ako Mesiac má len jednu – privrátenú stranu. Na osvetlenie aj tej odvrátenej musíme stále čakať.

Táto nerovnosť a narušanie ústavných práv a slobôd, spolu s dehonestovaním mena martýrov protikomunistického odboja, ktorí sa postavili proti červenému zlu a nenávisti, a to v prístupe nielen angažovaných médií, ale aj úradov, prokuratúry a súdov musí jednoducho skončiť.

Rafael Rafaj
predseda PV ZPKO

SVEDECTVO, mesačník Politických väzňov Zväzu protikomunistického odboja ● **Vydavateľ:** PV ZPKO, založený v roku 1990 pod názvom Konfederácia politických väzňov Slovenska (KPVS) ● **Šéfredaktorka:** Eva Zelenayová ● **Redakčná rada:** Martin Lacko (predseda), Bruno Čanády, Ivan Mrva, Jozef Rydlo, Miroslav Vetrík, Juraj Vrábel a Eva Zelenayová ● **Adresa redakcie:** 811 06 Bratislava, Obchodná 52 ● **Telefón:** 02-52638154 ● **e-mail:** ustredie@pv-zpko.sk ● **webová stránka:** www.pv-zpko.sk ● **IČO:** 00679879 ● **Cena jedného výtlačku:** 2 eurá ● **Predplatné:** 20 eur/kalendárny rok ● **Predplatné pre zahraničných abonentov:** 50 USD vrátane poštovného ● **Názov účtu:** Politickí väzni Zväzu protikomunistického odboja ● **Číslo účtu v Prima banka Slovensko, a.s.:** SK74 3100 0000 0040 0012 8109 ● **EV:** 3851/09 ● **Tlač:** PRINTLAND, s.r.o. ● **Nevyžiadané rukopisy nevraciamy** ● **ISSN:** 1338-404X ● **Materiály uverejnené v rubrikách „Čitateľské fórum“ a „Spomienky“ vyjadrujú názory občanov a čitateľov.**

SPÝTALI SME SA

Mgr. Andrey Eliášovej, PhD.

● Ako sa vám žije dnes?

Redaktorský život je plný rôznych stretnutí, rozhovorov a teda aj plný rôznych príbehov. Hoci je doba dynamická a premenlivá, v spoločnosti sa potrebujeme vrátiť k noblese a v žurnalistike k obsahu s posolstvom! Za nášho národného i literárneho proroka považujem Milana Rúfusa, ktorý nám zanechal bohatý poklad svojej tvorby. Objavila som jeho múdry citát: „Len to, čo je ťažké, padá do hĺbky.“ Vlni v lete som mala možnosť zúčastniť sa odhalenia pamätnej tabule na dome

v Bratislave, kde žil. Ešte žila jeho manželka a bola pritom. Celé desaťročia tvoril v ústraní. Podobne ako slávny spisovateľ Salinger, ktorého preslávila najmä kniha *Kto chytá v žite*. Dnes by

sme povedali, že sa zámerne „odstrihol“ od spoločnosti. Svoj posledný rozhovor poskytol médiám v roku 1974, hoci zomrel v r. 2010. Jeden publicista v istom týždenníku dávnejšie zauvažoval, čo robil spisovateľ posledných 45 rokov. A napísal k tomu: „Je jasné, čo nerobil: nepublikoval, nedával rozhovory, nestretával sa s ľuďmi mimo svojho najužšieho kruhu, nedával sa fotografovať, nesúhlasil so sfilmovaním svojich kníh. Údajne každý deň písal. Ak je to pravda, tak polovicu svojho života prežil ako mních, ktorý ďaleko od každodenných zhonov disciplinovanne píše dielo, k akému je po-volaný.“

Pokračovanie na 8. strane

Proti prijatiu Ústavy SR bolo len KDH

Konzervatívny denník Postoj.sk uverejnil obsiahly komentár k vraj „pozoruhodnému rozhovoru“ spravodajského portálu Aktuality.sk s ústavným právníkom Jánom Mazákom. Bývalý predseda Ústavného súdu SR a obdivovateľ prezidentky Zuzany Čaputovej v ňom okrem iného nastolil myšlienku prijatia novej ústavy a doslova hovorí o založení „druhej Slovenskej republiky“. Tvrdí: „Je to symbolické vyjadrenie túžby žiť v slušnej spoločnosti.“

Postoj.sk od svojho vzniku jasne deklaruje svoju blízkosť s politickým hnutím KDH. Preto neprekvapuje, že siaha po téme o novom založení druhej Slovenskej republiky. Túto tému totiž do verejného priestoru pred rokmi prinieslo práve KDH. Prečo? Lebo ako jediný politický subjekt hlasoval v parlamente **proti** prijatiu Deklarácii o zvrchovanosti SR, **proti** prijatiu Ústavy SR a vo federálnom parlamente aj **proti** zániku federálneho štátu. Áno, bolo to dávno, v roku 1992, ale bez týchto ústavných krokov by nemohla vzniknúť samostatná Slovenská republika. Takže nápad s novým založením štátu má byť sebareflexia, ktorú tak vytrvalo žiada KDH od každého politického opo-nenta? Prečo?

KDH sa od svojho založenia sta-

valo negatívne k samostatnosti SR. Neskôr vyšlo najavo, že hnutie malo byť zábranou vzniku politického subjektu typu ľudovej strany Andrea Hlinku. Teda strany, ktorá by rešpektovala hodnoty kresťanov a ich vlastenecké cítenie.

SLOVO SVEDECTVA

Keď sa štáto tvorné HZDS pokúšalo v EÚ začleniť medzi ľudové strany, bolo to KDH a Bugárova SMK, čo mu v tom zabránili. Hoci to môže vyznieť prekvapujúco, ale KDH sa svojou politikou stalo nástrojom v boji proti cirkvi na Slovensku.

Predstavitelia KDH sa nijako netaja blízkou spolupracou s nemeckou CDU. Akým vzorom pre KDH môže byť strana, ktorá v poslaneckom klube CDU/CSU v Spolkovom sneme mala na čele Jensa Spahna, ktorý odstúpil 18. júla t.r. po kauze s náhradným materstvom. Spahn sa spolu so svojím „manželom“ stali rodičmi vďaka využitiu služby náhradnej matky v Spojených štátoch napriek tomu, že táto praktika je v Nemecku nezákonná. (Zdroj TA SR 26. 7. 2026). Napokon KDH sa v celej svojej histórii spájalo so stranami s nepriateľským postojom k cirkvi, či už to boli ľavicové alebo liberálne strany. A v súčasnosti to môžeme vidieť na postoji k Progresívnemu Slovensku.

Vráťme sa k ústave. Postoj.sk má zjavne problém so zakladateľmi druhej SR a tvrdí, že ak by sme neprijali novú ústavu, „bude to znamenať aj zachovanie zakladateľského momentu druhej SR z roku 1992 s „otcami zakladateľmi“ ako Vladimír Mečiar či Ivan Gašparovič“. A dodáva: „Áno, dá sa rozumieť každému občanovi, ktorého to napĺňa skôr rozpakmi než hrdosťou. No nie sme jediným štátom, ktorého základy kladli problematické či nejakým spôsobom kontroverzné osobnosti.“ A citujúc Masaryka, že „štáty žijú ideami, na ktorých vznikli“, zaklincoval: „Pokiaľ vašu štátnosť založili pochybní ľudia, na večnosť to determinuje osud takého štátu.“

Takže Mečiar a Gašparovič sú podľa Postoja.sk pochybní ľudia. Len preto, že si dovolili založiť štát? Že ho založili napriek tvrdému odporu KDH, ktoré dodnes živí medzi ľuďmi nenávisť a tvári sa ako etalón morálnosti? Prvý predseda KDH tvrdo bojoval za transatlantickú orientáciu. Keď skončil ako politik, bojoval proti vojenským základniam NATO na Slovensku. Dnešný predseda vzletne hovorí o rodine, hoci sa jej sám vzdal.

Nezabúdame.

Eva Zelenayová
šéfredaktorka

Pripomíname si martýrov z Likavky

V malebnej liptovskej obci Likavka pod kráľovským hradom Likava sa na výročie popravy rodáka Bernarda Nemčeka z iniciatívy obce (starosta Ing. Marián Javorka) a regionálnej organizácie PV ZPKO v Žiline (predseda Kvetoslav Gregor) už viac rokov koná pietna spomienka na martýrov z Likavky. Tohto roku bola rozšírená o odbornú prednášku pre širšiu verejnosť. Konala sa v miestnom kultúrnom dome 6. augusta 2026 pod názvom **Martýri z Likavky v 20. storočí**. Historik Martin Lacko priblížil tri osobnosti miestnych rodákov.

Ponajprv **Bernarda Nemčeka** (1925 - 1955), ktorý sa začiatkom 50. rokov zapojil v Bratislave do spravodajskej činnosti proti komunistickému režimu a v prospech slovenského exilu. ŠtB tieto aktivity odhalila a po krátkom divadelnom procese, ktorý bol plne v réžii KSČ, bol odsúdený na trest smrti. Réžia procesu mala výrazný protislovenský osten. Rodičom bolo dovolené navštíviť syna pred popravou a stretnúť sa s ním iba na 20 minút. Rozsudok bol vykonaný 29. júla 1955 v Prahe vo väznici na Pankráči a jeho ostatky zničené.

Ďalej rodáka, katolíckeho kňaza **Kornela Brtku** (1915 - 2003), ktorý bol vysvätený biskupom Jánom Vojtaššákom v roku 1939. Svoje kňazské povolanie vnímal ako spojenie duchovna s praktickými potrebami veriacich: „Kňaz má byť ako strom – zakorenený v zemi, ale s korunou v nebi.“ A tak aj konal. Bol divadelným režisérom, športovým aktivistom a včelárom. V Oravskom Veselom založil Telovýchovnú jednotu Sokol (neskôr TJ Tatran). V roku 1994 napísal Brtko už len útržky zo svojich spomienok pod názvom *Úlomky zo života*, humorne ladené príbehy s morálnou pointou. Vo farnosti Lúčky pôsobil dlhých 30 rokov (1958 - 1988). Zálubu vo včelárstve spojil s duchovným poučením: „Aj včely učia trpezlivosti – neznášajú hluk ani zhon, len poriadok a mier.“

Bol jedným z mála kňazov, ktorý si už v seminári písal denník. Ten odhaľuje jeho hlboké národné cítenie a úctu k otcovi národa A. Hlinkovi, ktorého pokladal za najväčšiu osobnosť. (Je-

Pri pamätnej tabuli v Likavke.

Foto Marek Murajda

ho vydanie do tlače pripravil M. Lacko). Komunistická ŠtB ho sledovala, pretože im prekážala jeho práca s mládežou. Posledné roky svojho života na dôchodku strávil vo svojej rodnej obci (1988 - 2003) kde aj zomrel a kde je aj pochovaný.

Ako posledného predstavil pilota **Ferdinanda Šventa** (1913 - 1939), ktorý zahynul počas Malej vojny. V rodnej obci má aj on pamätnú tabuľku. Počas Malej vojny v marci 1939, keď Maďarsko napadlo východné Slovensko, sa ako letec zapojil do obrany vlasti. Avšak 24. marca vo vzdušnom súboji bolo jeho lietadlo poškodené. Počas výskoku na padáku ho maďarskí vojaci zastrelili – čím došlo k porušeniu vojnových konvencií, teda k vojnovému zločinu. Do oslavy 26-tych narodenín mu chýbali len dva dni... V lete 1939 bol z provizórneho hrobu v Pavlovciach nad Uhom exhumovaný a prevezený do rodnej obce.

Všetkých troch Likavčanov rôznych profesií spájala hlboký vzťah k slovenskému národu, z ktorého vyšli a ktorému slúžili. Po skončení prednášky nasledovala diskusia, v ktorej odznali aj spomienky Likavčanov, čo sa na zmienené osobnosti pamätali alebo počuli o nich z rozprávania svojich blízkych. Bolo to zaujímavé a obohacujúce podujatie, zúčastnilo sa ho 40 ľudí. Prítomní si mali takisto možnosť zakúpiť niektoré knihy. Nasledovala svätá omša miestneho pána farára vdp. Pavla Ondríka a kladenie vencov k pamätným tabuliam pred obecným úradom.

Rozvíjanie pamäti národa posilňuje slovenské národné povedomie a stáva sa tak službou slovenskej štátnosti. Nádejame sa, že príklad obce Likavky bude inšpirovať aj ostatné slovenské obce k čomu chce napomôcť aj naša organizácia.

Miroslav Vetrik

člen redakčnej rady Svedectva
a predseda o.z. Slovenskí katolíci

Pohľad na účastníkov prednášky.

Foto Marek Murajda

Dotyk s Vatikánom

Našu redakciu poctil svojou návštevou 27. júla 2026, počas pobytu na Slovensku, **Mons. Jozef Krištof**. Od 1. júla 2002 nepretržite pôsobí v Štátnom sekretariáte Svätej stolice vo Vatikáne, v Sekcii pre všeobecné záležitosti.

Politický väzňom komunizmu boli vždy v centre pozornosti Vatikánu. Útlak cirkvi, kňazov, rehoľ-

níkov i veriacich sa síce skončil rokom 1989, ale ako predvídal sv. Ján Pavol II., práve z tohto prostredia by malo prísť ozdravenie kresťanstva v Európe. Mons. Krištof sa pýtal na postavenie bývalých politických väzňov na Slovensku, na možnosti spolupráce s našou redakciou a zaujímal ho aj náš postoj k celkovej vnútropolitkej situácii v štáte.

Vyjadril uznanie našej práce, ktorou dôsledne prezentujeme kresťanské hodnoty a odovzdávame odkaz a poslanstvo bývalých politických väzňov nasledujúcim generáciám. **(red)**

Odkaz z Leopoldova – povedať mocným NIE

Členovia PV ZPKO počas pietnej spomienky. ● M. Murajda, R. Rafaj a E. Hluchová pred pamätnou tabuľou leopoldovskej väznice.

Foto Eva Zelenayová

Pietna spomienka na nespravodlivo a protiprávne väzných sa tohto roku uskutočnila 14. augusta v Leopoldove. Pred väzenskou bránou sa prvýkrát zišli členovia troch organizácií politických väzňov: Politickí väzni Zväzu protikomunistického odboja (PV ZPKO), Konfederácie politických väzňov Slovenska (KPVS) a Svetového združenia bývalých politických väzňov (SZBPV).

Spomienkové stretnutie sa začalo sv. omšou v Kostole sv. Ignáca z Loyoly v Leopoldove. Hlavný celebrant **biskup Jozef Halík** vo svojej homílii zdôraznil, že spomíname na ľudí, ktorí dokázali mocným tohto sveta povedať nie. A to je to, čo nás oslovuje. Lebo v celých ľudských dejinách sa dajú nájsť obdobia, keď sa človek chcel intronizovať do polohy Boha a nikdy to nedopadlo dobre.

Na akte kladenia vencov sa v minulých rokoch zúčastnili aj predstavitelia vlády, parlamentu či cirkví, tohto roku prišiel jediný poslanec NR SR, ombudsman a predseda SpR ÚPN. Napriek neúčasti ústavných činiteľov, mala pietna spomienka svoje osobitosti. Predseda PV ZPKO **Rafael Rafaj** pripomenul, že PV ZPKO ako jediná organizácia protikomunistického odboja mala odvahu dať si do názvu organizácie: protikomunistická. Spomenul, že táto ideológia bola extrémisticko-lavičarska a aj dnes k nej mladí ľudia inklinujú, napríklad v súvislosti s komunitou LGBTI. No ide o neprírodné excesy, akých sa treba vyvarovať.

Predseda KPVS **Peter Sandtner** vo svojom príhovore povedal, že síce Leopoldov je symbolom politických väzňov, ale prakticky väzením bolo celé Česko-Slovensko obohané železnou oponou. Upozornil na fakt, že sa málo zdôrazňuje

strata občianskych práv odsúdených, čo znamenalo aj po ich prepustení z väzní ďalšie utrpenie. Konštatoval, že traja predsedovia organizácií bývalých politických väzňov sa predtým stretli v roku 2019 a vyjadril nádej na užšiu spoluprácu.

Predseda SZBPV **František Bednár** stál pred bránou väzenia ako výkričník bývalého režimu, ktorý ešte aj v 80. rokoch minulého storočia prenasledoval ľudí prejavujúcich svoj negatívny postoj ku komunistickému systému. V roku 1984 bol odsúdený na 14 rokov väzenia a pred novembrom '89 dostal ďalších 5,5 roka. Na slobodu sa dostal 15. augusta 1990. Pripomenul, čo zažívali mukli vo väzniciach a vyjadril názor, že organizácie politických väzňov by sa mali znova spojiť a žiadať, aby sa mohli dostať do škôl, kde absentujú znalosti z obdobia komunizmu.

Eva Zelenayová

Obrodenie sa skončilo v normalizácii

V piatok 21. augusta sme si na viacerých miestach Slovenska pripomenuli inváziu vojsk Varšavskej zmluvy v roku 1968. V Bratislave položili veniec k pamätnej tabuli trom obetiam strelby pri Univerzite Komenského predseda PV ZPKO **Rafael Rafaj** a člen RKK PV ZPKO **Peter Prokop**.

Do roku 1989 bola z ústavy vedúcou silou v spoločnosti i štáte Komunistická strana Československa. Tento princíp znamenal, že strana stála nad štátnymi orgánmi, riadila armádu, políciu, hospodárstvo aj školstvo a žiadne zásadné rozhodnutie v krajine sa nemohlo udiť bez jej

R. Rafaj a P. Prokop pred položením venca obetiam invázie.

súhlasu. Cenzúra tlače bola samozrejماً. Keď sa do čela strany dostal Alexander Dubček, začal sa obrodný proces, socializmus s ľudskou tvárou. Ibaže v Kremli sa rozhodli, že nebude nijaký obrodný proces a zastavili ho tanky spojeneckých armád. A začala sa „normalizácia“, ktorá sa skončila až v roku 1989.

V súvislosti s inváziou vojsk Varšavskej zmluvy v auguste 1968 zahynulo podľa aktualizovaných historických výskumov **137 ľudí v celom Československu do konca roka 1968**, z čoho **37 obetí prišlo o život priamo na území Slovenska**. (zl)

Bohdanovce neboli jediné

V roku 2013 bola **Mária Branišová** aktívnou členkou našej organizácie hoci už mala 85 rokov. V roku 2025, keď jej dotieklo srdce, stála pri jej lôžku neter Janka z Kalifornie. Prišla aj na uloženie jej urny do rodinného hrobu v Bohdanovciach 12. júla 2026. Prečo sa odvolávame na rok 2013? V tom roku, vo Svedectve č. 10, vyšiel jej list neterke. Pripomeňme si ho:

„V roku 1950 sa začali politické procesy s dedinskými boháčmi – kulakmi, ktorí zamestnávali v poľnohospodárstve cudzie pracovné sily a obrábali viac ako 15 hektárov pôdy. Môj otec a tvoj dedko hospodáril na 42 hektároch.

V Bohdanovciach všetci príbuzní tvojich starých rodičov boli kulaci. Skončili ako politickí väzni. Len v našej dedine ich bolo 24.

Do nášho bytu v Bohdanovciach 12. marca 1952 prišli dvaja puškami ozbrojení chlapi, príslušníci Štátnej bezpečnosti a dedka brutálne a násilne odviezli autom do trnavského kriminálu. (...) Po dvoch mesiacoch sa v Trnave konal s dedkom verejný súdny proces. Vo veľkej kinosále sedeli robotníci (komunisti) – proletariát, a v prvom rade my: babička, tvoj otec, ja a príbuzní. Dedkovi nedovolili zobrať si obhajcu a ani sám sa nemohol obhajovať. (...) Najaté a podplatené obecenstvo (komunisti) revalo a kričalo nezmysly proti dedkovi. Po tomto divadle bol vynesený rozsudok, podľa ktorého vraj dedko nedodával na verejné zásobovanie predpísané množstvo produktov zo svojich pozemkov – obilie, krmivo, repu, kukuricu, mlieko, ošípané, čo bolo trikrát viac, než skutočne dopestoval. Za tieto ich vykonštruované dôvody bol dedko odsúdený na šesť rokov väzenia, skonfiškované celého majetku a zákaz vrátiť sa do Bohdanoviec.

Nakoniec dedko vyhlásil: Som nevinný!!!

Za túto vetu ho dni a noci mučili a bili, týrali hladom a smädom a odviezli do veľkej väznice (ťažkého kriminálu) v Ilave, 100 km severne od Trnavy. V cele bol sám a za dva mesiace

Druhá zľava neter pani Branišovej s rodinou.

Foto Eva Zelenayová

schudol 40 kilogramov. Nútili ho podpísať rozsudok, v ktorom sa priznáva, že všetko, čo na neho vymysleli je pravda, teda mal súhlasit s tým, že je vinný. Pod terorom si do rozsudku vynútili nepravdy, absurdity.

Dedko na šesť rokov stratil slobodu, domov i rodinu a navždy celý svoj majetok. Už nikdy sa nevrátil pracovať na svoje role, ktoré tak nekončne miloval. Nedovolili nám ho navštíviť. Videli sme ho až o dva mesiace v Bratislave na Krajskom súde. Bol smutný, utýraný, schudnutý, vyzeral ako 70-ročný, hoci mal iba 52 rokov. Po krátkom pojednávaní, lebo sa odvolal proti rozsudku, mu na ňom nič nezmenili, ale ho odtransportovali do Česka, do Jáchymova pri Karlových Varoch, kde pracoval v uránových baniach. V lágroch, ktoré tvorili drevené ubytovne bola zima aj mínus 20 stupňov Celzia. Spali tak, že na doskách mali slamou napchaté matrace a jednu deku na prikrytie. V kúte vedro, žiadne WC. Dostávali minimálne množstvo jedla. Takto mizerne boli ubytovaní väzni, ktorí ťažko pracovali pod zemou a zadarmo. Dedka sme mohli navštíviť raz až dvakrát ročne. Ale bolo to drastické. Dedka sme videli vo väčšej miestnosti za mrežami, vedľa neho sedeli dvaja dozorcovia s puškami. Spolu sme mohli hovoriť iba desať minút. Nemohli sme mu nič

odovzdať, ani jedlo, ani teplé oblečenie na zimu. Písať nám mohol len raz za tri mesiace 15 riadkov. Samozrejme, že všetko bolo cenzurované.

V Jáchymovských lágroch bolo 60 tisíc väzňov – mužov zo Slovenska. Boli to advokáti, kňazi, učitelia, roľníci, remeselníci, obchodníci, hlavne inteligencia a súkromní podnikatelia.

Dedko po štyroch rokoch ochorel takže ho preložili do Valdíc v severných Čechách. Bývalý veľký stredoveký kláštor zmenili na väzenie. V každej miestnosti bolo 24 väzňov, spali na trojposchodových posteliach, nemali nijaké WC, len vedro. Bolo to ťažké väzenie. Studené múry kláštora, zima a hlad. Väčšinou sa tam nachádzali kňazi, opáti, všetci biskupi z Čiech a Slovenska. Niektorí boli umučení na smrť, a zomreli v kriminále. (...)

V septembri 1957 sa dedkovi skončilo väzenie. Babička cestovala poň do Valdíc a spolu prišli do Prešova. Tam sme bývali v jednej izbe od roku 1954 do roku 1966. Lepšie bývanie bolo len pre komunistov a tých, ktorí s nimi spolupracovali.

Konfiškácia a vyhnanstvo: 1952-1966

Majetok babičky a dedka konfiškáciou prešiel do vlastníctva štátu, čo bola verejná krádež. Vzali nám všetko:

dom, hospodárske objekty, zvieratá, zásoby potravín. Nemali sme mlieko, hoci v maštali boli naše kravy. Nemali sme mäso, hoci na dvore pobehovala naša hydina. Babička bývala v Bohdanovciach do decembra, ale bola bez peňazí. Skonfiškovali nám aj konto v banke. Na druhý deň po súdnom procese s dedkom bol tvoj otec vylúčený z gymnázia, dva týždne pred maturitou. Potom sme spolu pracovali v Bratislave a na sobotu, nedeľu sme chodili domov, k tvojej babke do Bohdanoviec.

V decembri 1952 tvojho otca a mňa vyhľadali na pracovisku príslušníci ŠtB. Našmu zamestnávateľovi dali príkaz, aby nás okamžite prepustil z práce. Museli sme odcestovať do Bohdanoviec, kde nás už na druhý deň, babičku, tvojho otecka a mňa naložili do nákladného auta s najnevyhnutnejšími vecami a deportovali do Čiech na štátne majetky pri Kútnej Hore. Bolo to pred Vianocami, 19. decembra 1952. Bola zima, padal sneh a my sme celú noc sedeli v otvo-

R. Rafaj, E. Hluchová a J. Masařová pri poslednej rozlúčke s pani Branišovou.

Foto Eva Zelenayová

renom nákladnom aute na pohovke. V majeri nás nasťahovali do jednej izby 3 krát 3 metre s predsieňou, bez vody a WC. Vedro sme vylievali na hnojisko.

Ráno o piatej sme chodili pracovať do maštale. Vyčistiť maštal, nakrmiť a podojiť 20 kráv. Tak isto večer. Cez deň sme chystali kŕmenie,

končili sme okolo ôsmej večer. Za minimálny plat. Tvoj otec mal 19 rokov, ja 24. Tvoj otec po polroku musel nastúpiť do Plzne na vojenčinu a ja som sa stala živiteľkou rodiny. Babička bola chorá, nemohla robiť ťažkú prácu. Nebola zamestnaná. Varila nám a chovala králikov."

Mária Branišová (krátené)

Výstava „Jáchymovskí vězni“ v Kulturparku

Výstava „Jáchymovskí vězni“ bola 3. augusta 2026 presťahovaná z Múzea obetí komunizmu do košického Kulturparku, kde ju budú mať možnosť vidieť aj návštevníci rôznych kultúrnych podujatí. Na otvorenie výstavy boli Magistrátom mesta Košice pozvaní aj Politickí vězni ZPKO. Pri tejto príležitosti sa k účastníkom prihovril predseda RO PV ZPKO v Košiciach Juraj Vrábel.

V mene PV ZPKO aj vo svojom mene sa poďakoval „za zhotovenie jedinečnej výstavy „Jáchymovskí vězni“ v Múzeu obetí komunizmu a dnes aj za prezentáciu v Kulturparku v Košiciach. Osobitným spôsobom ďakujem riaditeľovi Múzea obetí komunizmu Ing. Pavlovi Hricovi a jeho spolupracovníkom, ako aj všetkým, ktorí realizovali túto výnimočnú výstavu.“ Pripomenul, „my, čo sme každoročne chodili do Jáchymova na pietne spomienky politických vězňov, ani vo sne by nám nebolo napadlo, že raz Jáchymovské peklo z Krušných hôr bude prenesené na Slovensko do Košíc. A práve v Košiciach to dokázali nadšení ľudia. Tým si mimoriadnym spôsobom uctili pamiatku prenasledovaných, umučených a popravených politických vězňov z Horního Slávko-va, z Ostrova nad Ohří a z Jáchymovska, kde bol v tábore Rovnosť a Svornosť věznený aj môj otec“.

J. Vrábel počas prejavu.

Foto archív

Ďalej pokračoval prejavom z Jáchymova v roku 2015, pričom zdôraznil, že „71 000 vězňov bolo rehabilitovaných. 71 000 životov bolo bezcitne, kruto neprávom prenasledovaných iba preto, že si ponechali svoju tvár, svoj charakter, svoju česť a svoje presvedčenie“. (...) „Politickí vězni boli odsunutí z politického života a informácie o komunistickej diktatúre sú spochybňované a často gumované.“ V závere príhovoru ubezpečil obeť komunizmu, že „vašu zástavu slobody, viery a svätých hodnôt, za ktoré ste trpeli, my, deti politických vězňov, poniesieme ďalej a s úctou ju odovzdáme našim deťom a vnukom. Horní Slávkov, Ostrov nad Ohří a Jáchymov nesmú byť nikdy zabudnuté.“

Juraj Vrábel
predseda RO PV ZPKO Košice

SPÝTALI SME SA

Pokračovanie z 3. strany

Salinger bol plachý človek, ktorý nerád mrhal slovami. Známy slovenský autor Daniel Hevier sa vyznal, že práve Salinger ho pri čítaní jeho diel učí sebasústredeniu, tichosti, sebadôvernej pokore a oddanosti písaniu. Tí, čo sa podobne, ako on, držia v úzadí, či na perifériách nie vždy žnú pochopenie. Ale vďaka tomu náš bard Rúfus vytvoril skvosty. Antoine de Saint Exupéry kedysi povedal: „Nevyhľadávaj človeka na jeho povrchu, ale až na siedmom poschodí jeho duše a jeho srdca a ducha.“ A to Rúfus - náš prorok robil, lebo vedel, že k človeku, k jeho duši a srdcu neraz vedie veľa schodov.

Istá učiteľka ZUŠ sa mi priznala, že práve Milan Rúfus ju naučil čítať Starý zákon. „Každá báseň, ktorú napísal, je odpoveďou na Božie slovo, či už Starý, alebo Nový zákon. Keď si čítam Rúfusa, vždy ma privedie k evanjeliu. A nikdy by som nerozumela Rúfusovi, keby som nečítala evanjelium. On často používa aj obrazy zo Starého zákona,“ povedala mi. A jeho bývalá študentka, dlhoročná redaktorka a publicistka PhDr. Alžbeta Mráková zasa prezradila: „Radšej nenapísal nič, akoby mal napísať niečo, s čím vnútorne nesúhlasil. Písal rukou alebo na obyčajnom mechanickom stroji, nikdy nemali doma počítač, ale jeho podpis

pod básňou, ako hovoril básnik Ivan Krasko, ten bol priam krvou spečatený.“

Milan Rúfus, Gilbert Keith Chesterton, Ladislav Ballek, Ján Chryzostom kardínal Korec, Paul Johnson, ale aj Corrie ten Boomová, laická misionárka, ktorá prežila koncentračný tábor a potom cestovala po svete s kufrom, aby ľuďom ohlasovala, že Ježiš Kristus je živý a písala o tom. Hlásim sa „do klubu“ týchto vzácných majstrov pera, slova, empatie i kultúry. Ale stále rada objavujem aj ďalších: nedávno bol pre mňa takýmto objavom autor Roman Brandstaetter a jeho knižka *Umbrijské kroniky*, v ktorých nádherne píše o Assisi a sv. Františkovi. Našla som ju v antikvariáte. V týchto dňoch sa vraciam aj k osobnosti profesora Tadeusza Zasepu, rektora Katolíckej univerzity v Ružomberku, poľského kňaza, ktorý miloval Slovensko. V tomto roku uplynie desať rokov od jeho úmrtia. Kedysi sme ho s priateľmi aj navštívili uňho doma. Práve on povedal: „Ak je človek iba múdry a nie je dobrý, je to katastrofa. No vzdelanosť spolu so zlobou je veľké nešťastie.“

V Hronskom Beňadiku som nedávno na duchovnom pobyte objavila Jána Motulka. Jeho meno ako básnika som síce poznala, ale jeho zbierka *Fialové žalmy* bola pre mňa objavom. K tej už dodám iba citát, ktorý na mňa „prehovoril“ minule, keď som sa zastavila v istej predajni v centre Bratislavy. Na jednej záložke som

našla slová (pre mňa neznámeho) Michaela Faulhabera: „Srdcom kultúry je kultúra srdca.“ Aké pravdivé, všakže? Tak zasa mám o čom premýšľať: akú novinársku tému z toho „vydolovať?“, aby z toho získali nejaký úžitok aj ostatní? No a na dôvažok, nenápadná konvertitka z českého prostredia (z judaizmu na katolícku vieru) Viera Malá nám dáva do pozornosti cestu troch svätých mudrcov z Východu, ktorí putovali za narodeným Jezuliakom. Píše: „Cesta mudrcov za Božským Dieťaťom bola spočiatku plná hľadania, nadšenia, rozprávania, zdieľania, radosti a predsa späť- tichá a prinášajúca Pokoj bola dokonalejšia. Je isté, že naplnení tým, čo videli a počuli, boli by na počkanie radšej každému tú radostnú zvesť oznámili. Museli sa teda iste veľmi premáhať, ale dodržali poslušnosť, dbali na Božie upozornenia a tak vlastne zjavili svetu Pána iným spôsobom. Svojou poslušnosťou zachránili Božské Dieťa. Ak budeme opravdivo hľadať Boha ako oni a nebudeme dbať námahy a dĺžky cesty, potom i nám dá Boh poznať, až ho nájdeme, akou cestou sa máme vydať, či nie je nutné vyhnúť sa Herodesovi.“

■ ■ ■

Mgr. Andrea Eliášová, PhD. je slovenská novinárka, rozhlasová redaktorka, publicistka a spisovateľka.

Pripravila **Eva Zelenayová**

Pamätná tabuľa H. Tautzovi aj v Rakúsku

Pred 40 rokmi, v auguste 1986 pri pokuse o útek do Rakúska, tragicky zahynul 18-ročný občan vtedajšej NDR **Hartmut Tautz**.

Od augusta 2016 má pamätnú tabuľu v Bratislave – **Petržalke** neďaleko hraníc s Rakúskom na mieste, kde ho chytili československí vojaci pohraničnej stráže, ktorí na neho pustili psov. Tí ho dohrýzli na smrť, prvá pomoc mu nebola poskytnutá. Zomrel 9. augusta 1986 na následky svojich zranení. Jeho osud je symbolom mnohých obetí komunistickej tyranie a ľudí, ktorí prišli o život na ceste za slobodou. Písali sme o tom aj vo *Svedectve* 8/2016.

V stredu 22. júla 2026 bola Harmutovi Tautzovi odhalená informačná pamätná tabuľa aj na rakúskej strane, prakticky priamo na hranici, neďaleko obce Kittsee. Príhovory predniesli **Johannes Hornek**, starosta obce Kittsee, **Evelyn Zupke**, splnomocnenkyňa pre obete SED pri Nemeckom spolkovom sneme, **Christine Schoenmakers** z nemeckej Spolkovej nadácie pre štúdium diktatúry SED, Dieter Dombrowski, predsedu nemeckej

Únie obeti komunistického násilia (UOKG) a **Wolfgang Bachkönig**, historik, ktorý bol iniciátorom tohto projektu.

Odhalením tejto pamätnej tabule aj Rakúsko i Nemecko vydali jasný signál proti zabúdaniu a za zachovanie pamiatky obetí diktatúry, neslobody a politického prenasledovania v Európe rozdelennej po druhej svetovej vojne železnou oponou. Po príhovorech a minúte ticha som túto pamätnú tabuľu požehnal.

Ján Košiar
podpredseda InterAsso

Dočkáme sa pravdivého obrazu našich dejín?

Kauza blahorečenia biskupa Jána Vojtaššáka napreduje. Positio je už vo Vatikáne, pod týmto názvom uverejnila TK KBS 10. augusta 2026 správu o stave kauzy blahorečenia Božieho sluhu biskupa Jána Vojtaššáka. V správe sa ďalej uvádza, že „dokument Positio super martyrio, ktorý zhŕňa jeho život, utrpenie, svedectvo a podklady k otázke jeho mučeníctva, bol vo Vatikáne vypracovaný, schválený a vytlačený. Následne bol predložený na preskúmanie konzultorom historikom Dikastéria pre kauzy svätých. Spišský biskup František Trstenský o aktuálnom stave kauzy informoval už počas slávnosti v Zákamennom, rodisku Jána Vojtaššáka. Zároveň vyzval veriacich, aby proces naďalej sprevádzali modlitbou“. Správa v niektorých kruhoch vyvolala odpor, na čo na Facebooku zareagoval historik a bývalý poslanec NR SR **Anton Hrnko**. Prinášame ju v plnom znení:

Kto si bez viny....

„Slovenský katolícky svet potešila správa spišského biskupa Františka, že vo Vatikáne pokročila fáza v procese blahorečenia niekdajšieho spišského biskupa, mučeníka Cirkvi a slovenského národa Jána Vojtaššáka. Netrvalo dlho a zlietli sa nie orly z Tatry, ale rôzne supy ako vrany na sokola zo všetkých strán, aby začali svojimi ostrými zobákmi trhať obsah správy ako nejaký nebezpečný kadáver. Len mi akosi nehrá ich pohoršenie s ich morálnou integritou vôbec takéto stanoviská dávať. Aj v tomto prípade platí ono biblické: „Kto si bez viny, hod' kameňom!“

Aby sme mohli zaujať stanovisko k osobe mučeníka Cirkvi a slovenského národa Jána, mali by sme si predstaviť dobu a ľudí, v ktorej sa jeho príbeh odohrával. Ján Vojtaššák patril k preprievratovým Slovákom, teda angažovaným pronárodným osobnostiam ešte pred roka 1918. Hoci pochádzal z rodiny, kde sa hovorilo severooravským slovenským dialektom, určite by zobral lieskovicu na hocikoho, kto by ho označil za „Gorala“. Pred rokom 1918 gorali žili na poľskom Podhalí a v rámci polonizačných snáh Oravcov a Spišiakov na severnej Orave a Spiši preniesli Poliaci toto pomenovanie aj na tých, ktorých oni považovali za „neuvedomelých Poliakov“. To, že po 120 rokoch boja za obhájenie slovacity ľudí na severnej Orave a severnom Spiši niekto vymyslí „goralskú“ národnosť, je najväčší politický škandál od vzniku druhej Slovenskej republiky.

Bolo prirodzené, že po prevrate roku 1918 sa J. Vajtaššák zapojil do budovania nového štátu a neskôr bol vymenovaný za spišského biskupa. To, že sa nestotožnil s oficiálnou politikou čechoslovakizmu, bol fakt. Rovnakým faktom bola aj skutočnosť, že ako pastier Spišského biskupstva obhajoval národnostné práva Slovákov na územiach pripojených po roku 1920 k Poľsku. Keďže neuznával, že Slováci na týchto územiach sú neuvedomeľí Poliaci (gorali), poľský episkopát ho označoval za slovenského nacionalistu a túto pozíciu zaujímal aj v prvej fáze po začatí procesu blahorečenia. Aká je jeho pozícia dnes, nie je mi známe.

Dňa 14. marca 1939 bol za známych okolností vyhlásený samostatný slovenský štát. V zoficiálnených pozíciách sa tento akt podáva ako vybočenie z línie slovenských dejín, ako nejaká

svätokrádež, akoby existencia samostatného slovenského štátu bolo to najhoršie, čo mohlo slovenský národ postihnúť. Koryfeji „morálky“ v slovenských dejinách vôbec nezohľadňujú okolnosti, v akých sa to udialo a ako na to reagovala slovenská spoločnosť. Dnes sa vyjadrenie, že niekto v rokoch druhej svetovej vojny „podporoval slovenský štát“, chápe div nie ako obvinenie z vojnových zločinov. Tento český a čechoslovakistický naratív slovenských dejín, ktorý vôbec nezohľadňuje skutočnosť, že „po mnohoročnom ťažkom utrpení“ sa zrazu ocitli Slováci v skutočnosti, o ktorej síce snívali, ale ani v najskrytejšom kútiku srdca nedúfali, považuje sa za jediný správny. Veď ani nie 25 rokov pred 14. marcom 1939 by na pozitívny osud slovenského národa nikto nestavil ani deravý groš. Bolo prirodzené, že väčšina Slovákov uverila v budúcnosť slovenského štátu. Prečo by tak nemal urobiť úprimný vlastenec biskup J. Vojtaššák? Veď podporovať svoj vlastný štát by malo byť to, čo Rimania nazývali „suprema lex“, najvyšší zákon.

Slováci si nevybrali dominantnú veľmoc

Bolo to nefalšované vlastenectvo, ktoré umožnilo za pomerne krátke obdobie dobudovať na Slovensku systém vysokého školstva, akademické inštitúcie, kultúrne ustanovizne, prebudovanie krajiny z poľnohospodárskej na priemyselno-poľnohospodársku, oddližiť roľníctvo a vybudovať konkurencie schopné poľnohospodárstvo a potravinárstvo, zabezpečiť rozvoj elektrifikácie Slovenska začatím výstavby vážskej kaskády atď., atď. Samozrejme, boli aj negatívne javy, ktoré však nekorenili v slovenskej minulosti, ako sa nám to snažia rôzni „písalkovia“ vykresliť, ale súviseli s dominantným postavením nacistického Nemecka v stredoeurópskom priestore. Slováci si nevybrali za svoju dominantnú veľmoc tretiu ríšu, tú im vybrali predstavitelia Francúzska a Veľkej Británie v Mníchove v septembri 1938.

A tu sme pri koreni veci. Židovská otázka, ktorá sa nám praveľdelne otrepáva o hlavu a v podaní niektorých aktivistov sa vysvetľuje div nie ako eminentná, endemická vlastnosť Slovákov. Ako keby nie A. Hitler, nie nacistické Nemecko, ale Slováci a Slovensko prijali norimberské zákony a vystavali Osvienčim. Nie, nemám ani najmenší úmysel obhajovať, čo sa obhájiť nedá. Ale pri určovaní vinníkov za tragédiu slovenských židov počas druhej svetovej vojny je hľadám treba urobiť ich hierarchiu. Tým, že sa poukazuje na okrajové osoby alebo na žiadané terče (napr. biskup Ján Vojtaššák), vyvíňujú sa skutoční vinníci tejto tragédie. Za tragédiu nie slovenských, ale všetkých stredoeurópskych židov sú predovšetkým zodpovední tí, čo v Mníchove roku 1938 vydali A. Hitlerovi strednú Európu ako na striebornom podnose. Dodnes ctihodní E. Daladier a N. Chamberlain rozhodli o osude židov v strednej Európe. V svojej podstate to povedal už sir Winston, keď sa ho pýtali, prečo organizuje odchod židovských detí z Prahy do Anglicka. Podľa jeho vyjadrenia po Mníchove nebudú stredoeurópske vlády schopné odolávať tlaku Berlína v tejto otázke, a preto treba niečo robiť na záchranu stredoeurópskej židovskej populácie. Múdry to človek.

Pokračovanie na 13. strane

Pre súd politický väzeň, pre ÚPN nie

Pokračovanie z 1. strany

● A vy?

Skončil som základnú školu s išiel som do Námestova na učenie. Otec mi však prizvukoval, pekne sa ty uč, lepšie je byť právnikom, chodiť s kabelkou a pár papiermi, aj zárobok je iný ako behať niekde po lešení s keľňou a s naberáčkou. Vtedy som si uvedomil, že keby som bol právnik, tak do roboty musím chodiť poctivo. A vzhľadom na to, že som mal rád hory, skrátka som si povedal nie, ty pôjdeš za murára, aj tam sa dajú zarobiť peniaze, a aj sa dali, a bol som spokojný. Lebo keď som chcel, išiel som na maródku, alebo som si zobral dovolenku.

● Takže vy ste si vybrali toto povolanie?

Áno, ja som si ho vybral.

● Otec už nežije?

Nie, bol ročník 1920. Otec aj mama boli dobrí ľudia. Otec nadával, ale nehrešil a povedal to tak napoly s úsmevom. Vedel, že niečo urobil zle, ale okolo seba vytváral pohodu, preto ho mali radi nielen v zamestnaní, všade.

● Vráťme sa k vám. Vyučili ste sa v Námestove, čo potom?

S chalanmi sme chodili na priehradu, na Oravskú, a snívajú o cestovaní po svete. Mne napadlo, že mám bratranca v Kanade, ale ako sa tam dostať? Dohodli sme sa, že najlepšia cesta by bola z poľskej Gdynie cez Dánsko alebo Nórsko. To sú už kapitalistické štáty, odtiaľ by sme sa poľahky dostali do Kanady.

● Mali ste partiu?

Boli sme traja. Po vyučení sme mali u seba desaťtisíc korún a tak sme 7. augusta 1978 prešli do Poľska cez Babiu horu. Tam totiž nebola colnica. Dostali sme sa do Gdynie, kde sme sa prvý týždeň oboznamovali so situáciou a druhý týždeň sme si vybavili všetko na prevoz. Ale na to sme potrebovali tridsaťtisíc. Po troch týždňoch vravím, musíme ísť domov, zarobiť peniaze a o rok môžeme ísť zasa. Dáme peniaze dokopy a ideme. Lenže naspäť sme išli cez Zakopane, prišiel hraničiar a pýtal doklady, pas. Vravím mu, sme

Marián Lacko pred zatknutím.

Foto archív

štyria, kolega si odskočil, má ich v batochu. Že on „počeka“. Čakal dve hodiny a potom mu vravím, sme len traja. Zobrali nás, predviedli do Rabče a odovzdali slovenským orgánom, lebo sme ilegálne prekročili hranice. Boli sme tam dva, či tri dni, ale ešte predtým sme sa s chalanmi dohodli, keby nás chytili budeme tvrdiť, boli sme opití, ani nevieme, že sme prekročili hranicu.

● Zrejme vám to nepomohlo.

Nie, rozsudkom Okresného súdu v Žiline som bol 31. januára 1979 odsúdený za spolupáchateľstvo k trestnému činu opustenia republiky na trest odňatia slobody vo výmere šesť mesiacov. Ale keď som požiadal o preukaz veterána, oznámili mi, že sme boli opití... Pýtam sa, bol už niekto vôbec odsúdený za opilstvo? Jožko Nediela z Trnavy dostal 14 mesiacov za to, že spieval zakázanú pieseň, ožratý na mol. Sedel so mnou v Ilave.

● Ako dlho vás vyšetrovali v Rabči?

Dva či tri dni a potom nás pustili, že príde súd. Po troch mesiacoch nás zavolali do Žiliny a keďže sme boli mladiství, dostali sme len pol roka. Do väzenia som nastúpil 5. marca 1979 a odchádzal som z neho 5. septembra 1979, po pol roku. V Ilave bol taký veľký gaštan, hovoril som si, keď budú

padať gaštany, pôjdem domov. Aj tak bolo.

● To už boli takmer 80. roky. Ako sa správali dozorcovia k politickým väzňom?

Keďže som sa nebál, nemal som problém ani vo väzení. Na cele nás bolo 36. Poschodové posteľe, dlhý drevený stôl a dve lavice. Na posteli sa nesmel sedieť. Mali sme jeden šliapací záchod, trojmetrové smaltované koryto na umývanie a každý týždeň sme sa mohli osprchovať. Každé dva týždne prezliekali posteľnú bielizeň. Na raňajky sme dostávali čiernu kávu a štvrtku chleba. My, čo sme robili termostaty do chladičov áut, sme dostávali aj slaninu a mlieko. To bol taký mosadzný výlisok pričom sa robilo s kyselinou, preto to mlieko a slanina. Na obed sme mávali kúsok mäsa, nejakú cestovinu alebo inú prílohu. V nedeľu bola suchá večera. Buchta, ktorá mala 20 cm, zvrchu bola čierna a z cesta vnútri sme si mohli vyrábať figúrky. Ale bolo to jedle. Hodinu denne bola vychádzka na dvore v určenom koridore ako pre psov v koterici. Samozrejme, že sme sa nemohli rozprávať.

● A čo dozorcovia?

Raz som sa opýtal bachara, pardon referenta, oni všetci boli referenti, reku pán referent, vysvetlite mi, prečo my, politickí, čo sme nikomu nič ne-

urobili, len niečo sme povedali, alebo ako ja, čo som chcel ísť za slobodou, prečo my sme tu zavretí? Plechové dvere a ešte mreža. A vrahovia si chodia voľne po oddieli? A ten bachar mi vraví, Lacko, je tu veľký rozdiel, vrah je nebezpečný pre jednotlivca, ale vy politickí ste nebezpeční pre spoločnosť. Vravím mu, tak pán referent, už som to stopercentne pochopil, tak ešte jedny mreže tam prihodte. (Smiech.)

● Nemali ste z toho zle?

Ktovie, po troch mesiacoch som požiadal o prepustenie, nekonalo sa. Tam je aj deň dlhý ako mesiac. Človek čaká iba na raňajky, obed, večeru. My sme chodili do roboty, takže to ešte šlo. Neviem si predstaviť, keď niekto trebárs za drogu dostane sedem rokov...

● Museli ste byť zamestnaní?

Museli. Ja som robil na technickej kontrole. A dva či tri týždne pred vypršaním trestu ma predvolali pred komisiu. Tvorili ju väzenský zástupca, náčelník, sudca, príslušníci a veliteľ oddielu. A veliteľ oddielu číta: pracovná morálka vyhovujúca, chovanie na vysokej úrovni, všetko plus, plus, plus... odsúdený chodte von, dohodneme sa. Vráť sa tam a: za výkon väzby nedoporučujem, oddiel nedoporučujem, nedoporučujem... Prišiel som na celu a chlapi, tak čo, ideš dnes, zajtra domov? No idem domov, ale o dva týždne, veď to bolo divadlo. Totálna fraška.

● Aké bolo zloženie spoluväznov? Nebili ste sa?

S chalanmi sme sa niekedy pobili, ale to sme urobili divadlo, lebo sedeli s nami aj kňazi. Komunisti ich zatvárali, nasadili po dedinách svojich ľudí, aby dávali pozor, čo povie farár. Robili aj iné. Stačilo, aby prišli eštebáci a do storočnej knižnice farára vložili zakázanú literatúru a už ho mali. Bol medzi nami dekan z východu, mal 50 rokov, ale ruky sa mu triasli ako starcovi. Bol veľmi vzdelaný. Obdivujem teológiu, ale teológiu musí človek dostať do hlavy. Z väzenia som si zobral to lepšie: celý život beriem s humorom.

● Ste veriaci?

Áno, som. Na svojom pozemku pestujem jedličky a vždy na Vianoce jednu venujem kostolu.

● Ostali vám nejakí spoluväzni v pamäti?

Trebárs zápasník Jano Plačko z Považskej Bystrice. Štyri či päť rokov slúžil v cudzineckej légii. Po návrate domov dostal štyri roky za službu v cudzej armáde. A koľko tam bolo chalanov z Bratislavy?! Pýtam sa spolusediaceho Jána, za čo si tu? Chcel ísť na Západ. Priblížil sa do vzdialenosti 30 km s hranicou a tam sa pýtal na smer k hranici. Ibaže v tom čase už vo vzdialenosti 50 km od hranice bola nasadená štátna bezpečnosť. V batohu mu našli dýku, buzolu, mapu Nemecka, deku a nejaké potraviny, no a dostal 16 mesiacov za nič. Ja som si aspoň v tom

Polsku chvíľu užil ako na dovolenke. (Smiech.) Síce bola drahá, ale poučná. Keď som sa vrátil z väzenia, najprv som robil v celulózke ako murár.

● Takže nemali ste problém zamestnať sa?

Nie, nemal som. V celulózke som robil rok, potom som išiel na vojenčinu do Janovic nad Úhlavou. Pre zdravotné problémy s chrbticou som sa po 18-tich mesiacoch vrátil domov. Dokonca som sa dostal robiť aj do Líbye. Bol som tam rok aj dva mesiace. Bez straníckej knižky, nikdy som nevstúpil do komunistickej strany. No na také pozície to nešlo bez „tlačienky“. A to som sa naučil v Ilave. Ako sa hovorí, klopte a otvorí sa vám.

● Štrnásť mesiacov, to nebolo dlho.

Dalo sa aj dlhšie, ale mne to stačilo, nech si aj druhí idú zarobiť. Nie som pažravý.

● Boli ste odsúdený ako politický väzeň, aj rehabilitovaný a odškodnený?

Áno bol som súdne rehabilitovaný a dostal som 14 tisíc Kčs ako odškodnenie. Napriek tomu, že som všetky dokumenty predložil Ústavu pamäti národa, odmietol mi priznať postavenie účastníka a veterána protikomunistického odboja. Vraj som nesplnil podmienku aktívneho odboja proti komunistickej moci.

● Útek za hranice nestačil?

Zrejme nie, vyčítali nám, že sme boli opití a iba sme stratili orientáciu. A čo sme mali povedať, keď nás zadržali, že sme na úteku na Západ? Boli sme mladí, bránili sme sa ako sme vedeli. Ale zato nám vytkli, že sme nešli upovedomiť poľské úrady o našej prítomnosti. Takže bol som politický väzeň, no bez nároku na štatút politického väzňa. Klasik by povedal i tak še da. Navyše zmeškal som termín druhého odškodnenia. Nemal som informácie. Keď som si podal žiadosť, bolo po termíne. Som presvedčený, že tieto záležitosti by nemali byť premlčané. Veď nás režim postihoval za nič. Za to, že sme v takom systéme nechceli žiť? To nebol aktívny odpor proti komunistickej moci?

Svadobná fotografia Mariána Lacka. Svedkom manželky bol vyšetrovateľ na kriminálke.

Foto archív

Eva Zelenayová

Jozef Kačka – kňaz, národovec, martýr

Meno farára Jozefa Kačku je dnes zabudnuté. Kedysi bol však pokladaný za hrdinu, a do konca života aj za najväčšieho slovenského martýra. Jeho utrpenie sa začalo pred 110 rokmi, v lete 1916.

Narodil sa 3. marca 1865 v Likavke Michalovi a Kataríne rod. Kozub. Otec bol chudobným pltníkom. Po gymnaziálnych štúdiách v Ružomberku, Levoči a Jágri išiel na teológiu do B. Bystrice. Vysvätený bol 20. júla 1887.

Slovák i Slovan - telom i dušou

Od mladosti mal silné slovenské i slovanské cítenie a už v seminári mal nepríjemnosti kvôli slovenčine. Ako tzv. pansláva ho biskup často prekladal – za 17 rokov prešiel 11 farností.

V r. 1894 bol obžalovaný a postavený pred župný súd v B. Bystrici spolu s 27 Slovákami pre „poburovanie proti vlasti“. Dôvod? V divadelnom predstavení rečnili a spievali po slovensky.

Ešte pred vojnou sa angažoval aj politicky, v rámci SĽS. Kamarátil sa s A. Hlinkom, J. Vojtaššákom, V. Šrobárom, písal si aj s L. N. Tolstojom. Prišiel s projektom Západoslovanskej únie – štátu Slovákov, Poliakov a Čechov, ktorý by bol v priateľskom pomere s Ruskom. Tak ako Vajanský aj on videl v Rusoch osloboditeľov Slovanov. Takíto ľudia boli označovaní za „panslávov“, čo pre nich mávalo aj trestnoprávne následky (čosi ako dnes „extrémisti“).

Protislovenská – a protiruská – hystéria sa ešte zvýšila po vypuknutí vojny v lete 1914.

Ako spomína maliar Janko Alexy, uvedomelým Slovákom maďaróni nadávali do „pastierov oviec“ alebo ich ako panslávov chceli „vyšupovať do Ruska“.

Od r. 1904 bol Kačka farárom na chudobných Donovaloch. Patrila medzi kňazov-ľudomilov, ktorí pomáhali každému. Dedinu pozdvihol aj sociálno-ekonomicky.

Od začiatku vojny bol presvedčený, že Dohoda ju vyhrá, čo bude aj koniec Habsburskej monarchie. S týmto názorom sa ani netajil – tu bol smelší a aktívnejší ako Hlinka. V r. 1915, počas ruskej ofenzívy, očakával jej príchod. Vyzýval mužov, aby šetřili slovanské životy, nestrieľali do Rusov. Nie všetci farníci však zdieľali jeho presvedčenie. Vtedajší „hazafíci“ (vlastenci z maď. hazafi) videli v Rusoch príšery, ktoré majú „aspoň dve hlavy a len ľudí žerú, aj to neuvarených“, spomínal Kačka. Odhovárал ľudí od upisovania vojnových pôžičiek. Už od začiatku vojny bol pod dohľadom polície a často udávaný. O tých napísal: „Roznášali to všade, čo my hovoríme, poprekrucovali naše reči, ba ešte aj pridali“.

Od 29. mája 1916 bol úradne vyšetrovaný. Tu sa uhorské orgány neštítali porušovať ani svedecké tajomstvo. Vyšetrovali totiž všetkých donovalských brancov, do-

ma či na fronte, ktorí boli predtým u neho na spovedi, aby zisťovali, aké poučenie im kňaz dal!

Dňa 29. júla 1916 Kačku i jeho spolupracovníka, notára Jozefa Messerschmidta, žandári zatkli a odviekli do vojenského väzenia v Košiciach. Okrem kázní mu priťažilo aj to, že adresy na listy Donovalcov v ruskom zajatí písal po rusky – pre súd to bol dôkaz jeho vlastizrady. Rovnako dôkazom vlastizrady boli aj jeho slová, že „*Rusi sú naši bratia*“.

Vojenský súd (tribunál) ho odsúdil za velezradu najprv na trest smrti, no po intervenciách vplyvných ľudí (najmä košického biskupa Fischer-Colbrieho) bol zmenený na 15 rokov ťažkého žalára. Zvyšok vojny prežil v Leopoldove. Ak by sa v r. 1918 vojna neskončila, väznenie v temniciach by neprežil. Za to, že prežil, ďakoval iba svojej viere v Boha a tiež viere v „*hodinu slovanského víťazstva*“. Notár Messerschmidt dopadol horšie – teror neuniesol a zbláznil sa.

Na slobode

Kačkova prvá cesta na slobode v novembri 1918 viedla k Hlinkovi. Ako bývalý väzeň nemal strechu nad hlavou, tak štyri mesiace býval u neho. Začali oživovať SĽS a národne prebúdať kňazov. Verejne sa však potom angažoval už málo, mal totiž podlomené zdravie.

Musel opustiť aj gymnázium v Žiline, kde začal pôsobiť ako profesor náboženstva a slovenčiny (napísal aj Dejiny slov. literatúry). Prekladal z nemčiny, francúzštiny, maďarčiny.

Od r. 1922 bol na fare v Hájnikoch (dnes Sliač), ktorá sa stala ďalším z centier slovenského politického a kultúrneho života. Kačka mal totiž ohromné renomé – dnes by sme povedali, že bol charizmatickou a integrujúcou osobnosťou. Uznávali ho takmer všetci, katolíci, ale aj evangeličiaci – Martin Rázus, Ivan Thurzo, ba aj odporca hlinkovcov J. G. Tajovský. Titulovali ho „*naš martýr*“, hlinkovci ho označovali dokonca za „*patróna väzňov*“. Umrel 20. marca 1938 na Sliači, kde aj odpočíva.

Jeho príbeh je aktuálny aj dnes, keď sa znova vedie ťaženie proti Slovákom, keď sa po sto rokoch vrátila vojnová hystéria a vyhľadávajú sa ruskí „agenti“.

Kačka sa dožil oslobodenia Slovenska z maďarských pút. Nedožil sa však túženého slovanského sveta, čo sklamanie priznal: „*Od mojej mladosti očakával som spásu a oslobodenie Slovákov Rusmi... A keď vypukla svetová vojna, myslel som, že od východu príde náš deň slobody. V tomto ale, ako sa udalosti vyvinuli, som sa nielen ja, ale premnohí národovci sklamali. Rusi sami miesto nášho oslobodenia upadli do otroctva bolševizmu, a tak na dlhý čas zahatili postup Slavianstva, aký mu patrí v dejinách ľudstva.*“

Jeho meno ostane natrvalo zapísané v pamäti národa...

Martin Lacko

Mikuláš Zseitlik

Sibírske utrpenie

Na tomto mieste prinášame recenzie kníh, ibaže písať recenziu o knižke *Sibírske utrpenie* sa jednoducho nedá. Kto neprežil gulag, útek z neho, nepochopí. A ťažko pochopiteľné sú aj ďalšie skutočnosti, aké popisuje autor tohto síce útleho, ale nesmierne obsažného diela.

Začalo sa to celkom nevinne. „V jeden zimný deň, 17. februára 1945, som práve obedoval, keď sa u mňa zjavili príslušníci NKVD. Prikázali mi pripraviť si jedlo na tri dni, vraj pôjdem opravovať mosty.“ A aká bola skutočnosť? „Prepustili ma 29. marca 1952.“ A to, čo sa stalo za sedem rokov a 40 dní v pekle stalinských lágrov je príbeh muža, ktorý po návrate domov spísal pod pseudonymom Anton Žaluď. Knižku Mikuláša Zseitlika vydalo v tomto roku Svetové združenie bývalých politických väzňov ako druhé vydanie.

Len čo prešiel front na naše územie, tisíce ľudí transporto-

vali do sovietskych gulagov. Ako uvádza autor predhovoru František Bednár, predseda SZBPV, dosiaľ nie sú známe konečné čísla odvečených Slovákov do ZSSR. Pohybujú sa od 40 do 69 tisíc, avšak spôsob, ako sa tieto údaje dostávajú k verejnosti je absolútne neadekvátny. Bednár si kladie otázku, kto má záujem na tom, aby sa o týchto číslach verejne mlčalo?

Titul *Sibírske utrpenie* je dôkazom tragédie obrovských rozmerov, aké sa odohrali už po skončení vojny. Téma knižky je sama o sebe pútavá, veď ide o transport zajatcov na Sibír a útek dvoch z nich cez nehostinné oblasti so surovým podnebí. Ale ak sa téma spojí so zručnosťou a intelektom autora vyrozprávať ju takým spôsobom, že sa pred očami čitateľa odvíja dobrodružný film, je o zážitok postarané. Žiaľ, v mnohých prípadoch aktéri končia smrťou. I keď by sa zdalo, že opisovať život v gulagoch a vo väzeniach nie je príťažlivé čítanie, v tomto prípade opak je pravdou. Nepustila som knižku z rúk, kým som ju celú neprečítala. Nedá sa inak, iba poďakovať sa autorovi, že o svojom sedemročnom úseku života bol ochotný vydať svedectvo.

Eva Zelenayová

Dočkáme sa pravdivého obrazu našich dejín?

Pokračovanie z 9. strany

Uvedené neznamená, že na Slovensku nebola angažovaná spoluúčasť, ktorá značnú časť slovenských židov dostala do „dobyťčakov“. Nimi boli následne deportovaní mimo územia slovenského štátu, teda do vyhladzovacích nacistických táborov na území dnešného Poľska. Ale aj tu by sa patrilo vzhľadom na historickú pravdu označiť skutočných „podielnikov“ a nie osoby, ktoré sa nám hodia do vytvárania negatívneho obrazu Slovákov a slovenského národa, poprípade na diskreditáciu slovenského národného a štátoprávneho programu a Katolíckej cirkvi. V tejto súvislosti útok na biskupa Jána Vojtaššáka, ktorý sa nepodieľal na vytváraní prostredia diskriminujúceho slovenské židovské obyvateľstvo, ktorý sa nepodieľal na príprave a realizácii deportácií, ktorý podľa reálnych možností intervenoval spolu s ostatnými katolíckymi biskupmi v tejto otázke, je zlovoľný a nesnaží sa veci posudzovať historicky pravdivo, ale prezenticky účelovo.

Slovensko - trvalý terč nenávisti

A teraz sa pozrime na tých, čo hodili kameňom. Židovská náboženská obec. Asi je to ich povinná jazda. Ich morálne rozhorčenie by bolo omnoho presvedčivejšie, keby rovnako kritizovali izraelskú politiku na palestínskych územiach a v pásme Gazy. Nie, to oni neurobia, lebo v ich podaní ide len o obranu židovskej štátnosti proti nebezpečenstvu jej zničenia zo strany Arabov. To, žeby napr. slovenskí politici v období druhej svetovej vojny mohli mať strach zo zániku slovenskej štátnosti a niekedy aj za cenu morálnych kompromisov túto štátnosť bránili, to sa neráta. Právo na obranu majú len vyvolení!

Nuž, najsmiešnejšie mi pripadá rozhorčenie akejsi anti-fašistickej organizácie. Hromy blesky na biskupa Františka i Katolícku cirkev. Ani vo sne ich však nenapadne protestovať proti banderovskému režimu na Ukrajine, proti oslavovaniu banderovských hrdlozov a ich slávnostné pochovávanie do národného panteónu v Kyjeve. Pritom na Slovensku nikto nikoho nezavraždil, nikoho nemučil spôsobom, ako to robili príslušníci UPA a OUN. Žiadne masové zabíjanie na uliciach, žiadne upaľovanie zaživa. Skrátka, aj tí najhorší gardisti – a verte, že aj takí sa našli – boli anjelici voči príslušníkom týchto organizácií alebo príslušníkom Waffen SS z Ukrajiny.

A nakoniec niečo o pomýlenom evanjelickom aktivistovi O. Prostredníkovi. Nestačí len zverejniť dokument vytrhnutý z kontextu. Aj arizácie mali svoje nuansy. Niekedy išlo o surové prevzatie podniku, niekedy o dohodu medzi vlastníkom a arizátorom. Nakoniec vždy záležalo na morálnej integrite konkrétneho človeka. Aj tí, čo sa s vlastníkom dohodli, boli rôzni. Niektorí svojho „žida“ šupli do prvého transportu, iní ho schovávali až do konca vojny a podnik mu vrátili. Moralizovať nad jedným dokumentom, o ktorého kontexte nič nevie, je také progresívne. Najmä, keď jeho najsvätejší zo svätých sa v svojich tvrdeniach o židoch príliš neblýsol. Nečudo, že ho aj evanjelická cirkev poslala k vode.

Tak ešte raz: Kto si bez viny, hodí kameňom. Biskup-mučeník Ján Vojtaššák si zaslúži našu úctu; za svoj život, za svoju prácu pre Katolícku cirkev, pre slovenský národ, ale najmä za jeho pevnú vieru a nezlomnosť.”

Anton Hrnko
(Medzititulky redakcia)

STALO SA

1. septembra 1846 vyšli v Skalici *Slovenske pohľady na vedi umeňja a literatúru*, náš najstarší kultúrno-vedecký časopis.

1. septembra 1939 vypukla druhá svetová vojna.

1. septembra 1939 Slovenská armáda po boku nemeckého *Werhmachtu* začala ťaženie proti Poľsku, aby pre krajinu zabezpečila opätovné získanie tých území, ktorých sa v roku 1920 a 1938 zmocnili Poľiaci. Aktívna účasť na vojne proti susednému štátu vyvolávala u väčšiny obyvateľstva veľké rozpaky.

1. septembra 1867 bolo v Martine otvorené Slovenské evanjelické gymnázium.

1. septembra 1950 ministerstvo národnej obrany zriadilo prvé Pomocné technické prápor (PTP). Boli to vlastne tábory nútených prác pre „politicky nespohľadlivé a asociálne osoby“, za aké komunistický režim považoval najmä kňazov, rehoľníkov, bohatších sedliakov, bývalých podnikateľov a slobodnejšie zmýšľajúcu inteligenciu. Do ich zrušenia v r. 1954 prešlo nimi zo Slovenska 5 500 osôb. Niektorých tam protiprávne držali aj celé štyri roky.

1. septembra 1992 schválila SNR Ústavu Slovenskej republiky. Pred hlasovaním zasadáciu miestnosť demonštratívne opustili poslanci za MKDH a Spolužitie, poslanci za KDH hlasovali proti. Za ústavu hlasovalo 114 prítomných poslancov, 16 bolo proti a 4 poslanci sa zdržali hlasovania.

4. septembra 1944 minister národnej obrany SR generál F. Čatloš ušiel do Banskej Bystrice a dal sa k dispozícii vedeniu československého vojska. To ho odovzdalo veliteľovi ruskej partizánskej brigády A. S. Jegorovovi, ktorý ho 14. septembra spolu s generálom J. Turancom deportoval do ZSSR. Tým sa otvoril prúd deportácií Slovákov do ZSSR, ktorý potom postihol niekoľko tisíc občanov SR.

5. septembra 1848 Michal Miloslav Hodža vydal vo Viedni manifest k slovenskému národu. Odsúdil maďarskú rozpínavosť a vyzval Slovákov do boja, za občiansku a národnú slobodu, za kráľa a národ slovenský.

6. – 7. septembra 1944 povstanci v Lipovskom Svätom Jáne v noci vyviekli 46-ročného katolíckeho farára Rudolfa Schedu z jeho fary a vo svätójánskej doline ho hrozne mučili. (Stahovali mu kožu zo živého tela, dokaličili mu údy a trýznili ho, kým v strašných bolestiach neskonal.) Podobným spôsobom boli počas povstania partizánmi a povstalcami zavraždení katolícki kňazi: Anton Šalát, farár v Hájnikoch, Ján Nemec, farár v Lieskovci pri Humennom, klerik Imrich Teplan, študent 5. ročníka bohoslovnia.

7. septembra 1619 zomreli traja košickí mučeníci sv. Marek, Štefan a Melichar.

8. septembra 1938 prezident ČSR Edvard Beneš pozval poslanca HSĽS Jozefa Tisu na politické rozhovory. Oznamoval mu, že do riešenia národnostnej otázky v krajine budú zahrnutí aj Slováci.

8. septembra 1967 otvorili Bienále ilustrácií Bratislava.

9. septembra 1948 ÚV KSČ schválil zásady ostrého postupu proti tým, čo nesúhlasili

s komunistickým režimom označovaných ako reakčné živly. Bolo rozhodnuté novelizovať zákon na ochranu republiky a pritvrdiť jeho trestné sadzby, zriadiť tábory nútenej práce, izolovať nepohodlných ľudí vystahovaním z miest na vidiek, zosťriť postup proti živnostníkom a bohatším roľníkom, nazývaných kulaci. Súčasťou opatrení boli aj zásobovacie výhody pre továrenských robotníkov, bezpečnostné sily a mocenské opory nového režimu.

10. septembra 1849 slovenská deputácia odovzdala cisárovi Františkovi Jozefovi pamätný spis podporený tridsaťtisíc podpismi. V ňom sa žiadalo, aby slovenský národ bol odlúčený od Maďarov a územie, ktoré súvisle obýva pod starým menom Slovensko sa stalo zvláštnou korrúnnou krajinou, bezprostredne podriadenou viedenskej vláde.

12. septembra 1683 spojené kresťanské vojská pod velením poľského kráľa Jána Sobieskeho a nemeckých kniežat porazili osmanskú armádu, ktorá od júla obliehala Viedeň.

12. septembra 1948 sa „SNR v Londýne“ premenovala na „SNR v zahraničí“. Jej predsedom bol Karol Sidor, gen. tajomníkom Peter Prídavok.

14. septembra 1947 poverenie vnútra vydalo správu o „odhalení protištátneho sprisahania na Slovensku“, ktorého cieľom malo byť obnovenie slovenského štátu a atentát na prezidenta Beneša. V skutočnosti to bola provokácia zosnovaná komunistami a podporovaná českými politickými stranami i prezidentskou kanceláriou. Následne sa rozbehlo zatýkanie, zatknutých bolo takmer dvetisíc osôb. Príslušníci Národnej bezpečnosti zaobchádzali so zaistenými brutálne a viacerí na následky „vypočúvania“ zomreli. Zakrátko sa už v tajnosti pripravoval veľký súdny proces s organizátormi tzv. protištátnej skupiny. Malo byť vynesených 14 trestov smrti. Februárový prevrat zmenil pôvodnú réžiu a preto boli tresty miernejšie.

14. septembra 1991 v Bratislave vznikla iniciatíva Za spoločný štát, ktorá sa usilovala zachrániť rozpadajúce sa Československo. Jej protagonisti deklarovali, že boj za spoločný štát je aj bojom za demokraciu.

15. septembra 1944 ríšsky protektor v Čechách a na Morave Karl Herman Frank vydal nariadenie, na základe ktorého sa pokus o prekročenie hranice medzi Protektorátom a Slovenskom trestal smrťou.

15. septembra 1950 po tretíkrát uväznili spišského biskupa Jána Vojačáka.

15. septembra 1952 bol v Clevelande založený Slovenský ústav. Jeho zakladateľom bol Teodor Kojiš OSB.

15. septembra 1997 otvorili Pápežské slovenské kolégium sv. Cyrila a Metoda v Ríme.

16. septembra 1848 na tajnom zhromaždení vo Viedni v hostinci u Šperla za účasti takmer 500 ľudí bola ustanovená Slovenská národná rada ako vrcholný orgán Slovákov v nastávajúcom ozbrojenom zápase za národné práva.

16. septembra 1862 otvorili v Revúcej prvé slovenské evanjelické gymnázium.

16. septembra 1950 Najvyšší súd v Prahe reformoval rozsudok Štátneho súdu v Bratislave proti skupine Púčik a spolovníci zo dňa 21. mája 1949 drastickým zvýšením trestov. Albert Púčik, Anton Tunega a Eduard Tesár dostali trest smrti. Ľudovít Gálik doživotie.

19. septembra 1536 uhorský snem článkom 46 uzákonil Bratislavu za hlavné mesto časti Uhorska kontrolovanej Ferdinandom Habsburským.

20. septembra 1922 české krajanské spolky v USA žiadali o začlenenie autonómie Slovenska do Ústavy prvej ČSR.

20. septembra 2000 - Otvorenie Katolíckej univerzity v Ružomberku.

21. septembra 1944 došlo v obci Sklené k masakre 187 karpatských Nemcov.

21. – 25. septembra 1945 sa pred Národným súdom v Bratislave konal proces proti veliteľovi nitrianskej posádky pplk. Jánovi Šmigovskému, pretože neprešiel so svojou posádkou na stranu povstalcov, ale zostal verný svojej prisaha Slovenskej republike. Odsúdili ho na smrť zastrelením a 9. októbra rozsudok vykonali.

22. septembra 1818 bola založená Prešovská gréckokatolícka eparchia.

24. septembra 1762 sa vo Frankfurte nad Mohanom narodil Chatham Sofer, vlastným menom Moše Schreiber, najväčší židovský náboženský učenec 19. storočia. V roku 1806 sa stal rabinom bratislavskej židovskej obce. Založil vysoké rabínske učilište ješiva, ktoré sa čoskoro stalo známe po celej Európe. Zomrel v roku 1839 a je pochovaný v Bratislave.

27. septembra 1864 sa v Černovej, časti Ružomberka, narodil Andrej Hlinka.

30. septembra 1938 sa Československá vláda podrobila diktátu Mnichovskej dohody. ČSR stratila približne jednu tretinu svojho územia i obyvateľstva. Tým sa začal rozklad československého štátu.

Koncom septembra 1946 Dr. Juraj Šujan, ktorý bol obžalobcom v procese proti Jozefovi Tisovi, vo svojich spomienkach zaznamenal, že na stretnutí všetkých predsedov senátov Národného súdu a prokurátorov Úradu obžaloby predsedsa Národného súdu Dr. Igor Daxner povedal: „Aby ste to všetci vedeli: Bol som spolu s niekoľkými predstaviteľmi odbojových zložiek na návšteve u p. prezidenta Dr. Beneša v Topoľčiankach. Keď sme už boli na odchode, požiadal som ho, aby som mohol u neho ešte pobudnúť ako predseda Národného súdu. Dôverne som sa ho opýtal, ako sa díva na Tisov prípad. Otvorene mi povedal: Tiso musí visieť. Hovorím vám to preto, lebo aj medzi nami sú takí, ktorí si prajú iný koniec“ (Rukopis Spomienky obžalobcu, s. 60 – 61).

V septembri 1948 boli pri preverovaní študentov tisický mladých ľudí protiprávne vylúčené z vysokoškolských štúdií pre svoj triedny pôvod, politické alebo náboženské presvedčenie. Zaznávanie pozitívnych i ľudských práv sa stávalo normou nového režimu.

PRIPOMÍNAME SI

V septembri 2026 si pripomíname významné životné jubileá týchto našich členov. Spomíname aj na tých, ktorí sa tejto slávnosti nedožili

55 rokov

Eva Röhrman Madová, Pukanec 7.9.1971

60 rokov

Renáta Brodňanská, Dolný Kubín 22.9.1966

65 rokov

Marián Brichta, Bratislava 3.9.1961

70 rokov

Michal Vacula, Krškany 3.9.1956
Anna Benčatová, Banská Bystrica 29.9.1956

77 rokov

Mária Štúriková, Zliechov 7.9.1949
Milan Hottman, Prievidza 22.9.1949

79 rokov

Marián Žalobín, Košice 8.9.1947

80 rokov

Ľudmila Lapáková, Čhtelnica 16.9.1946
Mária Mistriková, Brezno 20.9.1946

81 rokov

Juliana Čirová, Veľký Krtíš 24.9.1945

82 rokov

Helena Henczeová, Vlask 28.9.1944

83 rokov

Melánia Rabinová, Trenčianske Teplice 21.9.1943
Emília Weberová, Bolešov 19.9.1943
Valéria Benešová, Nitra 29.9.1943

85 rokov

Mária Helešicová, Mýto pod Ďumbierom 26.9.1941
Anna Bednárová, Žilina 14.9.1941

87 rokov

Mária Lukáčová, Bardejov 26.9.1939

89 rokov

Vlasta Hagarová, Bojnice 30.9.1937

90 rokov

Mária Oreská, Malacky 5.9.1939

95 rokov

Ľubomír Hatala, Prievidza 23.9.1931
Marta Dammová, Bratislava 5.9.1931
Ervín Blažiček, Malacky 28.9.1931
Štefan Blecha, Bratislava 24.9.1931

*Jubilantom
srdečne blahozeláme*

PRISPELI NA SVEDECTVO

Michal Malatinský, Bratislava 10 EUR
MUDr. Dagmar Pechová, Bratislava 20 EUR
Viliam Horák, Bánovce nad Bebravou 5 EUR
Dagmar Gadysová, Bratislava 10 EUR
Jarmila Králiková,
Kysucké Nové Mesto 50 EUR
Ing. Janka Bogárová 25 EUR
Ing. Marián Hromádka, Trnava 20 EUR
Doc. Peter Ivanek,
Kysucké Nové Mesto 60 EUR
Petronela Šustová, Piešťany 50 EUR

*Darcom vyslovujeme
úprimné poďakovanie*

ROZLÚČILI SME SA

† Vo veku 92 rokov, 23. júla 2026, zomrel **Jozef TURČEK**, dlhoročný člen Regionálnej organizácie PV ZPKO Nitra. Posledná rozlúčka so zosnulým sa konala 27. júla 2026 v obradnej sieni krematória na cintoríne Sv. Cyrila a Metoda na Cabajskej ceste v Nitre. Poslednej rozlúčky sa zúčastnili členovia RO PV ZPKO Nitra.

*Pozostalým vyslovujeme
úprimnú sústrasť*

PRIPOMÍNAME

Úradné hodiny v kancelárii Predsedníctva PV ZPKO v Bratislave na Obchodnej ulici č. 52 sú **v pondelok a v stredu od 9.00 hod. do 12.00 hod.**

Upozorňujeme našich členov, že mimo úradných hodín sa telefonicky nedovolia do kancelárie Predsedníctva PV ZPKO.

Nezabúdame - spomíname

Pri príležitosti siedmeho výročia úmrtia **Štefanie Lavovej**, našej členky a manželky čestného predsedu RO PV ZPKO v Nitre Pavla Lavu, sme si pri jej hrobe uctili pamiatku našich vzácných osobností, ktorí nás predišli do večnosti. Kvetty, sviečky a tichá modlitba sprevádzali naše spomienkové stretnutie. Za našu organizáciu sa zúčastnili Alžbeta Loudová a Bohumil Louda. (al)

Výzva

Vážení členovia PV ZPKO, sympatizanti, priatelia. Bývalý minister vnútra SR Roman Mikulec sa rozhodol, že rezort už nebude viac financovať náš časopis Svedectvo a radikálne znížil našej organizácii výšku štátnej dotácie. Nedostatok peňazí nás núti obrátiť sa na Vás s výzvou o pomoc. Vydávanie Svedectva nie je ďalej možné zabezpečiť z prostriedkov štátnej dotácie, preto sa obracame na Vás s prosbou, vyhľadať vo Vašom okolí potenciálnych sponzorov nášho časopisu. Ak nebude vychádzať,

akoby sme stratili nástroj prezentácie vlastného jestvovania. Azda nepravíme by sa tomu aj potešili. Veríme však, že sa nájdu podporovatelia ideálov, za ktoré sme trpeli, a ktoré hodláme aj naďalej chrániť a obhajovať. Záujemcovia o pomoc pre naše Svedectvo môžu poslať svoj príspevok na náš účet s názvom: **Politickí vazni zväz protikomunistického odboja, číslo účtu: SK74 3100 0000 0040 0012 8109**, alebo sa kontaktujú na tel. číslo: 02-52 63 81 54.

Darcom úprimne ďakujeme.
Vedenie PV ZPKO a časopis Svedectvo

4 Rt 100/90

U z n e s e n i e

Toto rozhodnutie

je právoplatné a v Okresnom súde v Žiline, na neverejnom zasadnutí, konanom
dňa 22.2.1991, v trestnej veci odsúdeného Mariana Lacku, takto
Okresný súd v Žiline
dňa 22.2.1991 r o z h o d o l

Podľa § 2 ods.1, písm.d/ Zákona č. 119/90 Zb. o súdnej re-
habilitácii, s a

z r u š u j e

rozsudok Okresného súdu v Žiline, zo dňa 31.1.1979, sp.
zn. 3T 992/78, ktorým bol

Marián L a c k o, nar. 13.7.1958 v Žiline, bytom Žilina-
Celulóžka č. 1254

právoplatne uznaný vinným z trestného činu opustenia re-
publiky podľa § 109 ods.1 v spolupáchateľstve podľa § 9 ods.2
Zákona č. 140/61 Zb., a odsúdený k nepodmienečnému trestu odňa-
tia slobody v trvaní 6 /šest/ mesiacov.

Z r u š u j ú s a tiež všetky ďalšie rozhodnutia, obsa-
hovo naväzujúce na tento rozsudok, a to dňom, kedy boli vydané.

Podľa § 2 ods.2 Zákona č. 119/90 Zb. s a trestné stíhanie
proti Mariánovi Lackovi, nar. 13.7.1958 z a s t a v u j e .

O d ō v o d n e n i e

Rozsudkom Okresného súdu v Žiline, zo dňa 31.1.1979, sp.zn.
3T 992/78 bol Marián Lacko uznaný vinným zo spolupáchateľstva k
trestnému činu opustenia republiky podľa § 9 ods.2 k § 109 ods.1
Zák. č. 140/61 Zb. a odsúdený k nepodmienečnému trestu odňatia
slobody v trvaní 6 mesiacov.

Podľa § 2 ods.1, písm.d/ Zák. č. 119/90 Zb. o súdnej reha-
bilitácii, súd zruší právoplatné odsudzujúce súdne rozhodnutia,
týkajúce sa skutku podľa § 109 ods.1 Zák. č. 140/61 Zb., ako aj
všetky ďalšie rozhodnutia v tej istej trestnej veci, na ne ob-
sahovo naväzujúce, a to ku dnu, kedy boli vydané.

- 2 -

Z vyššie citovaného zákonného ust. vyplýva, že odsúdený
Marián Lacko je účastný rehabilitácie zo zákona a preto bol
pôvodný rozsudok zrušený a trestné stíhanie zastavené.

Po právoplatnosti tohto rozhodnutia si odsúdený, alebo
jeho dedičia môžu podať žiadosť o odškodnenie na Ministerstvo
spravodlivosti Slovenskej republiky v Bratislave.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu je prípustná sťažnosť
do 3 dní odo dňa jeho doručenia, prostredníctvom
podpísaného súdu ku Krajskému súdu v
Banskej Bystrici.

v Žiline, 22.2.1991

JUDr. Eva ČURISOVÁ
Predseda súdu

[Signature]